

MOVIES WITH SONG: YESİLÇAM

Yağmur Eylül DÖNMEZ *¹
Ünal İMİK²

* Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
* Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Müzik Bölümü

Abstract

Yeşilçam, which left its mark on Turkish cinema about 60 years ago, has been imprinted in our memories with its precious directors, star-studded actors and songs. The forerunner sometimes appears as a song that comes out of the language of the protagonist in the movie. It is observed that songs were prepared for films and films were prepared for songs in the period. It is thought that movies with songs in Yeşilçam can attract the attention of the audience even today, when they were shown on the big screen. It can be predicted that the singers who took the leading roles in the movies with songs and the works included, could be a reference to the socio-cultural structure of the period and the right of Turkish music culture. The research exhibits a descriptive approach to due diligence. During the research process, firstly the literature on the subject was scanned, then the opinions of the field experts were taken, and then various comments were made on the subject based on the findings. Afterwards, various results were tried to be reached in the light of findings and comments. If some of the research results are listed; In that period, the audience could watch and listen to the artists they admired through films without going to their concerts or casinos, The opportunity to listen to popular works, apart from radio and record labels, by benefiting from the effective power of Turkish cinema in the period, and this opportunity could be the basis for the formation of today's video clips, in Yeşilçam. Some of the things that come to our minds are that even the songs chosen in the movies can give an idea about the movie and its scenario or help in remembering the movie.

Keywords: Music, Turkish cinema, Yeşilçam, Movies with songs

ŞARKILI FİLMER: YEŞİLÇAM

Özet

Türk sinema tarihine damgasını vurmuş olan Yeşilçam, adı geçen süreçte çekilen yüzlerce filmi, değerli yönetmenleri, yıldızlaşmış oyuncularını ve şarkılarıyla adeta hafızalarımıza kazınmıştır. Yeşilçam filmleri; kimi zaman köyden kente gelen genç, zengin kız fakir oğlan, aşk, nefret, dayanışma, hayata yeni bir adımın müjdecisi olurken, kimi zamansa filmdeki kahramanın dilinden dökülen bir şarkı olarak karşımıza çıkmıştır. Dönem içerisinde zamanın sevilen ses sanatçılarının albümlerini tanıtan filmler çekildiği gibi, popüler olmuş şarkılar için de filmlerin hazırlanmış olduğu gözlemlenmektedir. Yeşilçam'da üretilen şarkılı filmlerin, günümüzde dahi izler kitlenin bir bölümünün ilgisini çekebildiği düşünülmektedir. Şarkılı filmlerde başrol oynayan şarkıcılar ve seslendirilen müzik eserlerinin, dönemin sosyo-kültürel yapısı ve Türk müzik kültürü hakkına referans olabileceği de düşünülmektedir. Araştırma durum tespiti yapmaya yönelik, betimsel bir yaklaşım sergilemektedir. Araştırma sürecinde öncelikle konuya yönelik literatür taranmış ve alan uzmanlarından görüşler alınmıştır. Daha sonra ise elde edilen bulgulardan yola çıkarak konuya yönelik çeşitli tespitler yapılmış ve sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarından bazıları sıralanacak olursa; Şarkılı filmlerin oluşturuldukları döneme ait birçok sosyal, kültürel ve sanatsal öge barındırdığı. İzler kitlenin hayranlık duydukları sanatçıları konserlere veya gazinoya gitmeden bu filmler aracılığıyla izleyip, dinleyebildiği. Müzik eserleri üzerine kurgulanmış bu filmlerin ülkemizde video klip oluşumu fikrinde temel yaklaşım

¹ Sorumlu Yazar E-mail: yagmureyluldonmez@gmail.com / Doi: 10.22252/ijca.1098873

sayılabileceği. Bu filmlerde kullanılan şarkıların filmin içeriği ve senaryosu hakkında fikir verebileceği gibi filmin zihinlerde kalıcı olmasında da etkili olabileceği aklımıza gelenlerden bazıları olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Türk sineması, Yeşilçam, Şarkılı Filmler

1. PROBLEM DURUMU

Yeşilçam filmlerinin; melodram örgüsü ve yıldızlarının yanı sıra şarkılarıyla da Türk sinemasında kendisine özel bir yer edinmiş olduğu düşünülmektedir. Filmlerde kullanılan şarkılar, söylendikleri dönemin ruhunu, tarihini, estetiğini taşıyan bir mektup olma özelliğine sahiptir. Yerli ile Batı, klasik ile modernin iç içe geçmiş olduğu bu eşsiz şarkılar ortak hafızamızı ve kültürümüzü yansıtabilmektedir. Bu sebeple Yeşilçam'ı sadece radyo-sinema-televizyon veya iletişim bilimlerinin içerisinde değil aynı zamanda müzikoloji alanının içerisinde de değerlendirebilmek mümkündür. Yeşilçam şarkılı filmleri izlendiğinde, Türkiye'nin 1960-1978 yılları arası dönemdeki müzik kültürü ve müzik tercihleri hakkında bilgi sahibi olmayı mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada hedeflenen, Yeşilçam ve Yeşilçam'da müzik kavramının manası ve etkilerinin neler olduğuna dair çeşitli tespitler yapmaktır. Bu nedenle araştırmanın problem cümlesi: "Popüler şarkılar veya ses sanatçıların ön plana çıktığı Yeşilçam filmlerinde kullanılan müzik yapısının çok yönlü özellikleri nelerdir? olarak belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırma durum tespiti yapmaya yönelik olup, betimsel bir yaklaşım sergilemektedir. Nitel çalışmada durum çalışması, bir olayın yoğun bir şekilde çalışılmasıyla ilgilidir. Ama "durum"un anlamı bir bireyden bir köy halkına ya da bir olaydan, belirli bir programın uygulanması gibi, bir dizi işleme göre değişebilir (Glesne, 2012). Vakadan/durumdan kastedilen bir ya da birden çok birey, bir program, bir olay ya da faaliyet olabilir (Creswell, 2007, s.74).

Araştırma sürecinde öncelikle konuya yönelik literatür taranmış, ardında alan uzmanlarından görüşler alınmış, daha sonra ise elde edilen bulgulardan yola çıkılarak konuya yönelik çeşitli yorumlar yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgu ve yorumlar ışığında çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma; Yeşilçam ve müziği kavramının önemi, araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklerin doğru ve ulaşılan veri kaynaklarının yeterli olduğu varsayımlarından hareketle sürdürülmüştür.

3.BULGULAR VE YORUM

Sinema, hayatımıza girdiği andan itibaren topluma yön veren çok önemli sanat dallarının başında gelmektedir. Grekçe devinim (hareket) anlamını içeren "kinema" sözcüğünden gelmektedir. Sinema bilimi, Grekçe bir sözcük olan yazmak ya da yazarak anlatmak anlamını içeren "graphion" sözcüğü ile birlikte kullanılmaktadır. "Hareket yazmak" veya "hareketi yazarak anlatmak" anlamını içeren "kinemagraphion" sözcüğü, sinema olgusunun evrimi içinde "hareketi fotoğrafla yazmak, hareketi fotoğrafla anlatmak" anlamını içeren "cinematographe" (sinematograf) sözcüğü biçimine dönüşmüştür (Erksan, 1996: 166).

Ülkemizde de sinema denilince akla gelen Yeşilçam'dır. Taksim ve Galatasaray arasındaki bölgenin ortasında Kuloğlu ve Ahududu sokak ile sınırlanmış, film ithalatçıları ve film yapım şirketlerinin yerleşmesiyle Türk sinemasında 1960'lı yıllardan itibaren nabzını ellerinde tutmakta olan bir sokak olmuştur (Kirel, 2005: 180). Yeşilçam adı aslında Beyoğlu'nda film yapım şirketlerinin yer aldığı bir sokağın kavramlaştırılmış halidir. Yeşilçam adı, Hollywood (kutsal ağaç) gibi bir benzetmeden yola çıkarak Hollywood'u meydana getiren holly-kutsal (yeşil) ve wood-ağaç (çam) gibi iki kelimenin birleştirilmesinden ortaya çıktığı ileri sürülmektedir (Dönmez, 2017:19). Metin Erksan, Yeşilçam sineması tabirini 1950-1960 yılları arasını kastederek kullanmıştır. Engin Ayça'ya göre ise Yeşilçam dönemi 1950 sonrasında başlayıp 1970 sonlarına kadar sürmüştür (Ayça, 1992: 117).

Yeşilçam'da birçok tipte film yapılmıştır. Bu film tiplerinden biri de içerisinde, çekilmiş olduğu yıllar arasında popüler olmuş şarkıların ve şarkıcıların başrol olarak yer aldığı Şarkılı Filmler olmuştur. Şarkılı filmler, dönemde bir şarkının var olan popülaritesinin artmasına veya bir şarkıcının daha fazla kitleye ulaşabilmesinde önemli bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

3.1. Yeşilçam'da Şarkılı Filmlerin Oluşumu ve Etkileri

Yeşilçam dönemi içerisinde Türkiye'nin yaşadığı siyasal, ekonomik değişimler toplumsal yapının değişmesinde, yeni değerlerin ve yeni bir kültürün oluşmasında etkili olma özelliğini taşımıştır. Etkin olan toplumsal yaşam, gelişme ve değişme sinema sektörünün parlak bir dönem geçirmesine imkân tanımıştır.

Yeşilçam sinemasının egemen olduğu yıl aralığında, televizyonun günümüzdeki gibi baskın olarak Türk toplumunun hayata girmemiş olduğu, daha sonraki dönemlerinde ise; sınırlı evlerde var olduğu ve belirli zaman sınırlığında, tek kanallı (TRT) yayın verilmekte olduğu bilinmektedir. Bu dönemin en önemli kitle iletişim araçları arasında bol fotoğraflı magazin dergileri (Ses ve Hayat vs.), sinema, fotoromanlar, çizgi romanlar, gazetelerin yer aldığı görülmektedir.

Dönem içerisinde sosyal hayatın önemli öğelerinden birisi de gazino kavramıdır. Gazinolar dönemde popüler olan şarkıcıların belirli restoran veya açık hava mekanlarda sahne aldığı mekanlar olarak tanımlanabilir.

Gazino ve gazino kültürü Şarkılı filmler vasıtasıyla sinema perdesine de taşınmıştır. Seyircinin müzikli filmler yoluyla önceleri radyodan daha sonra gazinolardan tanıdığı ve hayranlık duydukları sanatçılara ulaşması mümkün olmuştur. Yeşilçam, gazinoya gitme olanağı bulamayan seyircilerin ayağına hayranlık duydukları sanatçıları götürmüştür. Böylelikle dönemde yaşamın önde gelen iki önemli eğlence aracı olan gazinolar ve Yeşilçam birbirlerinin popülerliklerinden istifade ederek birbirlerini beslemişlerdir.

Bu oluşumun ortaya çıkmasının temeli olarak, Osman Fahir Seden'in 1950 yılında Avrupa'ya Kemal Film için yaptığı İngiltere seyahati gösterilebilir. Maraşlı (2006: 104-105); Seden'in, İngiliz yetkiliden edindiği bilgiler ışığında, çok izleyici çeken filmlerin sırrının, İngiltere'de halkın kendini perdede görmek istemesine bağlamıştır. Türkiye'de de halkın aynı şeyi isteyebileceğini düşünmüştür. Türkiye'de bu doğrultuda dönemde popüler olan olguların sinemaya aktarmış olduğu sıkça gözlemlenmektedir.

Kayalı (1994: 15), 1960'lı yılların özgürlükçü siyasal ortamının etkisiyle oluşan toplumsal anlayışa uygun üretilmiş filmlerin izlemekte olduğunu; bu dönemde artan izleyici sayısı ve talebe bağlı olarak gelişen bir Yeşilçam sinemasından söz etmek mümkün olduğunu ifade etmiştir. Özellikle 1950–1960 arası senelerde, Türk sinemasının yapılanmasında önemli bir kilometre taşı ve yılda iki yüzü aşkın filmin üretilmesinde etkili olmuş olduğunu dile getirmiştir.

Abisel ise (1978: 143), bu dönem boyunca seyirci sayısının hızlı bir artış göstermiş olduğunu, bu artışa paralel olarak il ve ilçelerde pek çok sinema salonu açılmış olduğunu ifade etmiştir. Yeşilçam'da Sinema salonlarının çoğalması ve Gazino kültürünün Yeşilçam'a yansımaları dönemde birçok sanatçının büyük bir çoğunluğuna Şarkılı filmlerin çekilmesine, film içerisinde birden fazla eserini seslendirebilmesine imkân tanımıştır. Dönemde popüler olan birçok şarkı için de filmler çekilmesine olanak tanımış olduğu görülmektedir.

3.2 Film Müziğinden Farklı olarak Şarkılı Filmler

Filmlerde müzik kullanımı genel olarak izleyicilerin karakterleri, mekanları, olayları ve zaman örgüsünü daha iyi kavraması ve algılaması amacıyla kullanılmakta olduğu düşünülmektedir. Sahnenin dramatik etkisini artırılabilmesi ve görselliğe yeni bir boyut kazandırılabilmesi amacıyla müzikten istifade edilmektedir.

Film müziği tanımlamasında Özon (2000: 284) film müziğini, yer aldığı filmin anlatımına uygun olarak ve filmde üstlendiği işlevlerine göre özel olarak yapılmış müzik türü ve sinema sanatının özelliklerine uygun olarak hazırlanan müzik olarak tanımlamıştır. (Sözen, 2013) filmlerde sahnenin dramatik etkisini artırmak ve görselliğe yeni bir boyut vermek için kullanılabilen olduğunu ifade etmiştir. Miller (1966) ise, müziksel dokuyu, müzikteki ezgisel ve armonik faktörler arasındaki ilişki ve düzenleme olarak tanımlamıştır. Müziğin bu dokusu mesajların iletilmesinde ve seyircinin filmin ve dizinin içinde bazı sahnelerin, mekanların, kişilerin, olayların, nesnelerin, repliklerin akılda kalmasında ve hatırlanmasında yardımcı bir etken olarak kullanılabildiğini ifade etmiştir.

Bu tanımlar ışığında film müziği kavramını, hazırlanan film veya belli sahnelerine göre, görüntüyü destekleyici nitelik ve uyumda besteleyen ya da düzenleme olarak tanımlayabilmek mümkündür.

Şarkılı filmlerin ise; film müziği tanımlamalarından farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Şarkılı filmlerde ana tema ezgisinin, filmi desteklemek haricinde filmle aynı oranda etkin rol üstlenmekte olduğu söylenebilir. Özellikle herhangi bir sinemada, şarkılı filmlerde rastlanıldığı sıklık kadar müzik yapıtlarına baştan sona yer verilmiş olduğu gözlenmemiştir.

İmik'e göre; bu tür yapıtlarda film üzerine müzik eserlerinin yerleştirildiği bir araç konumundadır. Türk sinemasında da birçok örneğin bulunduğu bu şekildeki yapımlarda asıl olan müziktir. Film ve senaryo sadece müzik eserlerinin seslendirilmesi amacıyla hazırlanmış bir hikâyedir. Kısaca, müzik eserlerinin ardı ardına seslendirilmesi ve kaydedilmesi için bir bahanedir (İmik, 2014: 72).

Şarkılı filmlerde, düz anlatım yöntemi kullanılan sahnelerde (sözsüz sahnelerin müzikle doldurulması), sahne geçişleri ve dönemin vazgeçilmez unsurlarından biri olan gazino sahne kültürünün beyaz perdeye aktarılması, bu durumu mümkün kılan unsurlardan bir kaçıdır.

Erdoğan-Solmaz (2005: 55) Yeşilçam döneminde tercih edilmiş olan müziklerin, özellikle popüler olan şarkıcıları veya popüler müzik parçalarının filmde anlatım sırasında bir yere yerleştirilmesi seyirci çekmek için kullanılan en büyük taktiklerden biri olarak ifade etmiştir. Bu tür yerleştirmelerle oluşturulan filmleri şarkılı filmler olarak ya da müzikal filmler olarak adlandırmıştır. Yeşilçam döneminde her iki türdeki filmlerde anlatım düz konuşmanın yanı sıra müziksel anlatımla da yapılmakta olduğunu belirtmiştir.

Dönemde popüler olmuş müziklerin daha çok kesime sinema yoluyla ulaşabilmesi adına pek çok eser için hikayeler yazılmış, seslendiren isimler bu filmlerde başrol oyuncusu olarak yer almıştır. Yeşilçam'ın kendine has bu özelliği kendisini film müziği kavramından ve müzikal filmlerden ayırdığı gibi, kendine has yapısıyla başka kültürlerde dahi eşine zor rastlanılabilecek bir tür oluşturduğu düşünülmektedir.

Yeşilçam döneminde yoğunluklu olarak şarkılı filmlerin çekilmiş olması, bu dönemin "Şarkılı filmler" dönemi olarak da isimlendirilmekte olduğunu da ortaya koymaktadır. Ancak Dönmez, bu isimlendirme yerine, Yeşilçam Sinemasında Popüler Müzikler isimli kitabında "Filmli Şarkılar" olarak kullanmayı tercih etmiştir. Bu isimlendirmeyi ise, yapılmış olan filmleri, günümüz video klip çalışmalarına da benzeterek, Yeşilçam da film senaryoları için müzik yapıtları bestelenmesinin yanı sıra dönemde popüler olmuş Türk Sanat Müziği ve Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği olarak adlandırılan popüler ezgiler için filmler yapılmış olduğunu ve özellikle dönemde meşhur şarkıcılara (Zeki Müren, Emel Sayın, Berkant, Erol Büyükburç, vs.) yapılmış olan filmlerde, genellikle şarkıların kullanımlarına uyumlu senaryolar ya da şarkı sözlerine uyumlu senaryolar kaleme alınmış olduğu ifade etmiştir (akt.Yıldırım, 2021:23).

Özellikle dönemde Anadolu kentlerinde yaşayan ve hayranı oldukları şarkıcıları radyo ve plaklardan dinleyebilen ve büyük şehirlerdeki gazinolara gidip izleme imkânı bulamayan kitleler, şarkılı filmler ile hayran oldukları sanatçıları dinleme ve izleme imkanına sahip olmuşlardır.

Sosyo-kültürel açılarından Yeşilçam'da şarkılı filmlerin ana tema müziklerine bakıldığında ise, amaçlanan duyguların aşk-melodram ve sevinç-neşe kavramları üzerinde yoğunlaşmış olduğu düşünülmektedir. Kullanılmış olan müziklerin dönemin Sosyo-kültürel yapısını ortaya koyabileceği gibi, genel olarak film ve senaryonun etkileşimli olması, konu ve karakterlerden bahsedilmesi veya filmlerle özdeşleşerek çağrışım gücüne sahip olması, şarkılı filmlerin döneminde ilgi görmesinin en önemli sebepleri arasında gösterilebilir. Yeşilçam müzikleri ve söz öğelerinin taşımakta olduğu mesajlar, döneme bir ayna tutma özelliğine sahip olup; sosyo-kültürel açıdan karakteristik yapısını ortaya koymakta olabileceği düşünülmektedir.

3.3 Şarkılı Filmlerde Türk Müziği Kullanımı

Yeşilçam Müzikleri denince akla Türk Müziği eserler gelmektedir. Dönemde popüler olan gazinolarda genel olarak Popüler-aturka olarak isimlendirilebilecek Türk Sanat Müziği şarkı formu eserlerinin tercihi yönünde bir ilerleme olduğu görülmektedir. Bu popülerite Yeşilçam sektörün de etkilemiş olduğu ve etkin şekilde istifade edilmiş olduğu düşünülmektedir. Örneğin; Dönemin önemli gazino şarkıcılarından biri olan Emel Sayın Mavi Boncuk, Feride, Gülizar gibi yaklaşık on dört filmlerde şarkılarının olay örgüsü içerisinde baş rol oyuncusu olarak oynamış ve film içerisinde şarkılarını seslendirmiştir.

Emel Sayın'ın baş rol olarak yer almış olduğu filmlerin bir kısmında seslendirmiş olduğu şarkılarla aynı isme sahip ve uyumlu senaryo yazılmış olduğu gözlemlenirken bazı filmlerinde ise şarkıların senaryo uyumu olmamasına karşın filmle özdeşleşmiş olduğu görülmektedir. Mavi Boncuk filmi ile aynı isme sahip ana tema

ezgisinin söz ögeleri film hakkında bilgi vermemesine rağmen, dinlenildiğinde Sayın'ın haliya sarılı kaçırılma sahnesinin anımsanabileceği düşünülmektedir.

Dönemde Zeki Müren, Neşe Karaböcek vb. birçok gazino solistin de çekilmiş şarkılı filmleri bulunmaktadır. Bu filmlerin büyük çoğunluğunda ana tema ezgileri olarak kullanılan müziklerin Türk Sanat Müziği makam ve makamsal dizi hususiyetleri sergileyen şarkı formu eserlerin tercih edilmiş olduğu görülmektedir.

Dönmez'in kaleme almış olduğu "Yeşilçam Filmlerinde Türk Sanat Müziği Makamları ve Etkileri" çalışmasında Yeşilçam filmlerinin yoğun olarak 1968- 1978 yılları arası beyazperde de gösterimde olduğunu, aralık içerisinde TSM makam ve makamsal dizi hususiyetleri sergilemekte olan film müziklerin incelemesinde genel olarak şarkı formuna sahip olduğunu saptamıştır. İzleyicilerin kolay duyması ve algılayabilmesi için se genel olarak Hicaz ve Muhayyer kürdi makamları ve makamsal dizilerin tercih edildiğini, basit usullü, ses aralığı sınırlı, müziklerin film içerisinde kullanım süreleri uzun ve yoğun olarak orta yürük ritmik yapıya sahip eserlere yer verilmiş olduğunu tespit etmiştir (Yıldırım, 2021:22-28).

Şarkılı filmlerinde Türk Müziği eserlerine yer verilmiş eserlerin klasikleşmiş denilebilecek bir bilinirliğe sahip olması ve şarkıların filmlerle birlikte anılabilecek kadar zihinlere yer etmesi, Yeşilçam şarkılı film ve müziklerinin zamansızlığını ortaya koymakta olduğu düşünülmektedir.

3.4 Şarkılı Filmlerde Popüler Müzik Kullanımı

Yeşilçam şarkılı filmler döneminde popüler olmuş Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği'nin etkin bir rol oynamakta olduğu görülmektedir. Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği veya bir diğer ismi (arajman) aranje müzik kavramı, yabancı şarkılara Türkçe sözler yazılarak oluşturulmuş ara bir kavram olarak tanımlamak mümkündür.

Erol Büyükburç, Ajda Pekkan, Semiramis Pekkan, Gönül Yazar, Neşe Karaböcek, Lale Belkıs, Tanju Okan gibi isimlerin peş peşe yapmış oldukları plaklar ve şarkıların Yeşilçam şarkılı filmleri aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmış olduğunu da söylemek mümkündür. Pop müziğinin insanlar tarafından ilgi görmüş olması, Yeşilçam sinemasını ve sinemaya paralel olarak Gazinoları da etkilemiş olduğu görülmektedir. Bu durum dönemde popüler olmuş şarkılara göre hazırlanmış senaryolar ile filmler çekilmesine yol açmıştır. Yeşilçam filmleri ile insanlar sadece plaklardan şarkıları dinlemekle kalmayarak şarkının hikayeleştirilmiş halini ve şarkıcıları izleme imkanına sahip olmuştur.

Örneğin 1972 senesinde Şenay'ın seslendirdiği "Sev Kardeşim" adlı şarkının görmüş olduğu ilgi sonucunda; aynı yıllar içerisinde baş rollerini Hülya Koçyiğit ve Tarık Akan'ın paylaştığı şarkı ile aynı isme sahip "Sev Kardeşim" filmi gösterime girmiştir. Bu duruma bir başka örnek ise; Teoman Alpay ve Metin Bükey'in 1967 yılında plak olarak yayımladıkları "Samanyolu" şarkısı, Kerime Nadir'in aynı adlı romanının senaryolaştırılması ile bir araya gelerek Yeşilçam sinemasına "Samanyolu" filmini kazandırmıştır.

Yanı sıra Yeşilçam filmleri içerisinde dip müziği olarak adlandırılan sahne geçişleri ve durağan sahnelere ses ile hareket katmak amacıyla kullanılan dönemde yine popüler olan, ithal edilmiş veya alıntı yapılmış yabancı ezgiler ya da klasik müziklerinde tercih edilmiş olduğu görülmektedir. Örneğin Türkan Şoray ve Tarık Akan'ın başrollerini paylaştığı "Melek mi? Şeytan mı?" filminde Mozart'ın 40. Senfoni'sine yer verilmiştir. Ek olarak şarkılı filmler döneminde bestelerin, bestecilerin ve orkestraların çalışmalarına yer verildiği ve başrol olarak yer almış oldukları görülmektedir. Örneğin, 1975 Eurovision şarkı yarışmasına katılmış olan Cici Kızlar grubu ile birlikte başrollerinde Necla Nazır ve Tarık Akan'ın yer aldığı, Eurovision şarkısı ile aynı isme sahip "Delisin" filmi çekilmiştir. Filmde ana tema ezgisi olarak kullanılan şarkıyı grup üyeleri film içerisinde bir sahne de günümüz video kliplerine benzer bir biçimde baştan sona seslendirmiş olduğu görülmektedir.

Popüler eserlerin haricinde şarkılı filmler için bestelenmiş olan istisna eserler de vardır. Bu eserlere örnek olarak; başrollerini Türkan Şoray ve Kadir İnanır'ın oynadığı "Selvi Boylum Al Yazmalım" ve yine aynı başrol kadrosunun bir arada olduğu "Dila Hanım" filmleri gösterilebilir. Cahit Berkay tarafından bestelenmiş olan ana tema ezgilerinin neredeyse film ile birlikte anılabilecek bir etki uyandırmakta olduğu düşünülmektedir. Günümüz izleyicisi tarafından dahi film ile birlikte anımsanabilen ve filmin müzikleri dinletildiğinde izleyicilerin filmleri tahmin edebilecek kadar kulaklarında yer etmekte olduğu öngörülmektedir.

3.5 Şarkılı Filmlerde Şarkı Dublaj Kavramı

Yeşilçam döneminde çekilmiş olan şarkılı filmlerin birçoğunda zamanın popüler olmuş şarkıcıların veya dönemin popüler başrol oyuncularının sıkça yer aldığı ve filmler içerisinde çeşitli müzik eserlerini seslendiği görülmektedir. Yeşilçam'ın ses sanatçısı kökenli olmayan önemli başrol isimlerin kendi sesinden dinlendiği düşünülse de aslında gerçekte bu eserlerin birçoğunun dublaj yönteminden istifade edilerek oluşturulmuş olduğu görülmektedir.

Dublaj, kısaca “sözlendirme sanatı” olarak tanımlanmaktadır. Ancak şarkı dublajının tanımının Türkiye'ye has bir kavram olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Film içerisinde bir başrol oyuncusunun sözlendirme dublajı ile şarkı dublajını farklı dublaj ve ses sanatçısı isimler yapmaktadır. Bu durum şarkı dublajı mesleğini diğer dublaj çalışmalarından farklı bir meslek kolu haline getirmektedir.

Şarkı dublajının 1960'ların başlarında keşfedilmiş olduğu söylebilir. Önceleri plak kayıtları kullanılarak yapılmış, sonraki senelerde ise Sevim Şengül ile başlamış olan meslek, Sayın Belkıs Özener'le taçlanmış olduğu düşünülmektedir. 300' aşkın filmde şarkı seslendirmesi yapmış olan Özener; meslek hayatına 1965 yılında “Sokak Kızı” filmiyle başlamıştır. Yaklaşık 20'ye yakın kadın oyuncu seslendirmiştir. Tüm kadın başrol oyuncularının tavır, duruş ve ağız yapısına uygun olarak, filmde verilmek istenen duygu yoğunluğuna göre şarkılar icra etmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Dönmez ise Belkıs Özener'in şarkılı filmlere katkısını şu sözlerle ifade etmiştir “Tam anlamıyla bir Yeşilçam emekçisidir. Şarkı dublajının meslek olarak anılmasındaki en önemli ilkelerden birini gerçekleştirmiş ve senelerce başrol oyuncularının önüne geçmemek için geri planda durmuştur” (akt.Yıldırım, 2021:24).

Şarkılı filmlerde erkek oyunculara da şarkı dublajı yapılmış olduğu görülmektedir. Alaattin Şensoy, Eyüp Uyanıkoğlu, Esin Engin vb. kıymetli isimler şarkı dublajı görevini üstlenmiştir. Ancak şarkı dublajının genel olarak Kadın başrol için yapılmış olduğu düşünülmektedir. Bu durum; erkek başrollerin genel olarak filmlerde çalgı icrası yapan bir müzisyen, bestekar veya orkestra şefi olarak gösterilmesi olarak açıklanabilmektedir. Kadın başrollerin çoğu ise genellikle gazino sahnelerinde boy gösteren ve şarkıcılık yapan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

- Yeşilçam sinemasında kullanılmış olan Türk müziği ve Türkçe sözlü hafif müzik olarak adlandırılmış aranjman şarkıların; filmin anlatmak istediği duygu ve düşüncelerin aktarımında etkin bir ifade biçimi olduğu görülmektedir.
- Yeşilçam döneminde filmlerin şarkıları, şarkıların ise filmleri etkilemiş olduğu düşünülmektedir.
- Şarkılı filmlerde popüler müzik; kültür olgusunun dönemdeki hakimiyeti, ticari başarı açısından müzik ve sinemanın iç içe geçmesi birbirlerinin popülaritelerini arttırmasının sebebi olarak düşünülmektedir.
- Şarkılı filmlerde popüler olan Türk müziği ve aranjman şarkıları, dönemin sosyo-kültürel yapı ve müzik kültürü hakkında bilgi verebileceği düşünülmektedir.
- Yeşilçam'da yer alan filmlerde tercih edilmiş şarkıların dinlendiğinde dahi film ve senaryosu hakkında fikir verebildiği düşünülmektedir.
- Şarkılı filmlerde tercih edilmiş olan Türk müziği ana tema ezgilerinde genel olarak Türk Sanat Müziği makam ve makamsal dizi hususiyetleri sergilemekte olduğu görülmektedir.
- Şarkılı filmlerde tercih edilmiş olan Türk müziği ana tema ezgilerinde şarkı formu eserlerin kullanılmış olduğu görülmektedir.
- Şarkılı filmler, dönemde Anadolu kentlerinde hayranı oldukları sanatçıları gazinolara giderek dinleme ve izleme imkânı bulamayan izleyicilerin ayaklarına hayranı oldukları şarkıcıları bu filmler aracılığıyla getirmiştir.
- Şarkılı filmlerde ana tema ezgilerinin gazino görselinde baştan sona seslendirilmesi ise gazinoya gitmemiş izleyicilerde bu deneyimi tecrübe etmiş etkisi uyandırabileceği düşünülmektedir.
- Şarkılı filmlerde yer verilen hikayeleştirilmiş müzik sahnelerinin günümüzdeki video kliplerin temellerini oluşturmaya katkı sağladığı hissiyatını vermektedir.
- Yeşilçam döneminde şarkı söyleme altyapısı olmayan başrol oyuncuları için şarkı dublajı yöntemine başvurulmuş olduğu saptanmıştır. Şarkı dublajı Yeşilçam için önemli bir meslek kolu olmuştur ve

Yeşilçam'da rol gereği şarkı söylemiş görülen bir çok başrol senelerce kendileri söylemiş etkisi yaratılmıştır.

- Şarkılı filmlerde kullanılmış ana tema ezgilerinin dönemde ve günümüzde, görsel ve işitsel açılardan izleyicilerin birden fazla duyularına hitap edebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abisel, Nilgün (1995), "Popüler Sinema ve Türler", Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Ayça, Engin (1996), "Yeşilçam'a Bakış. Haz: Süleyman Murat Dinçer", Doruk Yayınları, Ankara.
- Creswell, J. W. (2003) "Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches" (2. Baskı), Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dönmez, Yağmur E. (2017), "Yeşilçam Filmlerinde Türk Sanat Müziği Makamları ve Etkileri", Gece Yayınları, Ankara.
- Dönmez, Yağmur E. (2018), "Yeşilçam Filmlerinde Popüler Müzik. Ankara: Gece Yayınları, Ankara.
- Dönmez, Yağmur E.; İmik, Ünal (2020), "Türk Sinemasında Dublaj Şarkılar: Belkıs Özener Örneği" İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Sayfa: 203-217.
- Erksan, Metin (1996), "Sinemanın 100. Yılı". Der: S.M. Dinçer, Türk Sineması Üzerine Düşünceler", Doruk Yayınları, Ankara.
- Glesne, C. & Peshkin, A. (1992), "Becoming quality researchers: An introduction", NY., Longman.
- İmik, Ünal (2014) Müzik ve Medya, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara.
- Kırel, Serpil (2005), "Yeşilçam Öykü Sineması", Babil Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Neşe (2004), "Aile Sineması Yılları 1960'lar", Es Yayınları, İstanbul.
- Kayalı, Kurtuluş (1994), "Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması", Ayyıldız Yayınları, Ankara.
- Maktav, Hilmi (Yaz 2001) "Türk Sinemasında Yoksulluk ve Yoksul Kahramanlar", Toplum ve Bilim Dergisi, S:89, 161-189.
- Maraşlı, Gülşah N. (2006), "Osman Fahir Seden'le Türk Sinemasında Düet", Elips Kitap, Ankara.
- Yıldırım, Ümit (2021), "Filmden Şarkıya Şarkıdan Filme Yeşilçam-Yağmur Eylül Dönmez Söyleşi". TRT Bir Dünya Müzik Dergisi, Sayfa: 22-26.